

Jozef en Maria gaan naar Betlehem

1. Inleiding bij het project

Bestemming Betlehem

'Maria die zoude naar Betlehem gaan', 'Sjok, sjok, sjok liep het ezeltje', 'Kerstnacht boven Betlehem' – heb je er wel eens bij stilgestaan hoeveel oude en nieuwe kerstliederen Betlehem noemen? Dankzij de verhalen over Jezus' geboorte is dit kleine plaatsje in de buurt van Jeruzalem wereldberoemd. Maar in de Bijbel speelt Betlehem al veel eerder een belangrijke rol. Het is de plek waar Ruth, Naomi en Boaz in een chaotische tijd laten zien wat het betekent om trouw te zijn. David, de meest geliefde koning van Israël, wordt in Betlehem geboren. En in een tijd waarin de leiders van het volk het laten afweten, belooft de profeet Micha dat uit Betlehem ooit weer een leider zal komen die namens God regeert. Met het adventsproject gaan we iedere week opnieuw op weg naar Betlehem. Door de verhalen van vaak heel gewone mensen ontdekken we steeds weer iets nieuws over Gods belofte van vrede en recht, voor Israël en de hele wereld.

Tijdens dit project lezen we de volgende teksten uit het Oude en het Nieuwe Testament:

- Naomi en Ruth gaan naar Betlehem (Ruth 1:1-22 en Ruth 4:13-22)
- David wordt in Betlehem tot koning gezalfd (1 Samuel 16:1-13)
- Micha profeteert over Betlehem (Lucas 2:1-5)
- **Jozef en Maria gaan naar Betlehem (Lucas 2:1-5)**
- Wijze mannen volgen de ster naar Betlehem (Matteüs 2:1-12)

Te bestellen producten:

Voor het moment in de kerk is er een kijktafel van het stadje Betlehem en de personen die er naartoe reizen. Het stadje bestaat uit vijf huizen van karton met allerlei leuke details erop getekend. Elke zondag van advent kunnen de hoofdpersonen uit het Bijbelverhaal bij het bijbehorende huisje worden geplaatst. Meer informatie om het moment in de kerk vorm te geven vind je bij punt 7. Moment met de kinderen in de dienst. Ook is er weer een **projectlied**.

Voor thuis is er een **koffertje met luikjes en een boekje**. De koffer kun je thuis neerzetten op een zichtbare plek in huis. In het boekje vind je voor elke dag van advent een opdracht. Voor elke zondag is er een uitgebreide opdracht die gelinkt is aan het koffertje.

Het **projectlied** is te vinden op debijbel.nl/bijbelbasics. De **huisjes en de personen** voor op de kijktafel in de kerk, en het **koffertje met boekje** voor thuis zijn te bestellen via <https://shop.bijbelgenootschap.nl>.

2. Inleiding bij deze zondag

Deze zondag is de vierde van een blok met vijf verhalen waarin de stad Betlehem en de gebeurtenissen die daar plaatsvinden, in het middelpunt staan, beginnend bij het verhaal over Ruth die met Naomi naar Betlehem reist, en eindigend met de geboorte van Jezus.

Op deze zondag staat **Lucas 2:1-5** centraal: Jozef en zijn verloofde Maria moeten naar Betlehem, omdat de Romeinse keizer wil dat iedereen zich in de stad van zijn familie laat inschrijven.

Voor de kinderen van **4-8 jaar** richten we ons op Jozef en Maria die samen naar Betlehem gaan, de stad waar koning David vandaan komt.

Voor de kinderen van **8-12 jaar** richten we ons op de tegenstelling tussen Rome, waar de machtige keizer woont, en Betlehem, waar Jozef en Maria heen gaan.

3. Welke plek heeft het verhaal in de Bijbel?

'In die tijd kondigde keizer Augustus een decreet af ...' (Lucas 2:1, NBV21) – die zin kennen veel mensen uit hun hoofd als begin van het kerstverhaal. Maar in het evangelie van Lucas gaat er al veel aan vooraf. In hoofdstuk 1 gaat de engel Gabriël eerst naar Jeruzalem en vervolgens naar Nazaret om twee bijzondere geboortes aan te kondigen: die van Johannes de Doper en die van Jezus. Maria, de moeder van Jezus, en Zacharias, de vader van Johannes, zingen allebei een lied over hun speciale kinderen. Ze zingen over Gods trouw aan Israël, over de verwachting dat God alle menselijke machtsverhoudingen zal omkeren, en over de bevrijding en verlossing die met deze kinderen is begonnen. Lucas beschrijft het begin van het verhaal over Jezus heel zorgvuldig. Daarbij speelt hij steeds met (schijnbare) tegenstellingen: Israël tegenover de andere volken, de oude beloften uit de heilige boeken tegenover de toekomst die met Johannes en Jezus is aangebroken, en ten slotte de 'grote' geschiedenis van koningen en keizers en de 'kleine' geschiedenis van gewone mensen zoals Zacharias, Elisabet, Maria en Jozef.

4. Waar gaat het Bijbelverhaal over?

In het lied van Maria in Lucas 1 ging het erover dat God de macht van koningen afpakt, maar gewone mensen belangrijk maakt (Lucas 1:52). Maar daar is aan het begin van het verhaal over Jezus' geboorte nog niets van te merken. Het verhaal begint niet in Betlehem, maar in Rome. Daar zat de keizer van het machtige Romeinse Rijk, en vanaf daar drukte hij zijn stempel op de levens van ontelbare mannen, vrouwen en kinderen in de gebieden waarover hij heerste. Hoewel, ontelbaar? Volgens Lucas wil de keizer zijn macht en controle nog verder uitbouwen door juist iedereen in zijn rijk te laten tellen. Dat besluit uit Rome heeft grote gevolgen voor twee eenvoudige mensen uit Nazaret. De timmerman Jozef moet op pad naar de stad van zijn voorouders: Betlehem. Dit was een tocht van zo'n 180 kilometer, vergelijkbaar met de afstand tussen Amsterdam en Groningen, of tussen Antwerpen en Gent, grotendeels door heuvelachtig gebied. Hij neemt zijn verloofde Maria mee, ook al was het erg ongebruikelijk voor een ongetrouwd stel om samen te reizen, en ook al is de kans groot dat ze onderweg moet bevallen. Aan het begin van zijn geboorteverhaal zet Lucas zo twee werelden tegenover elkaar. Aan de ene kant die van de machthebbers,

die in plaatsen zoals Rome leven en van zichzelf denken dat ze alle touwtjes in handen hebben. En aan de andere kant die van de 'kleine' mensen, die in dorpjes als Nazaret wonen en te voet naar het kleine plaatsje Betlehem moeten gaan. Juist die mensen heeft God uitgekozen om uiteindelijk de wereld op z'n kop te zetten, zoals Maria al had gezongen in haar lied.

5. Uit de Bijbel

4-8 jaar

Voor de jongste kinderen is er een kaartje met de tekst van Lucas 2:4-5a.

Ook Jozef moest op reis. Hij ging van Nazaret in Galilea naar Betlehem in Judea. Want hij kwam uit de familie van David, en David kwam uit Betlehem. Jozef ging samen met Maria naar Betlehem.

8-12 jaar

Voor de oudste kinderen is er een kaartje met de tekst van Lucas 2:1.

In die tijd werd er een bevel van keizer Augustus bekendgemaakt. Hij wilde alle inwoners van het Romeinse rijk laten tellen.

6. Wat heb je nodig?

4-12 jaar

In de kerkdienst

- de kijktafel met de huisjes en Jozef en Maria
- een paar kleine (wandel)schoentjes, van klei bijvoorbeeld

4-8 jaar

Om te beginnen

- een babypop met witte kleertjes
- de voorwerpen van de vorige drie zondagen: (een afbeelding van) een broodje, een kroon, en een Bijbel
- het voorwerp voor deze zondag: wandelschoenen of een plaatje van wandelschoenen

Om te doen: Kerstbal Betlehem

Per kind:

- het werkblad
- vouwkarton (15 x 15 cm)
- een grijs potlood

En verder:

- scharen of prikpenen en priklappen
- lijm

- zilver of goud papier of folie
- cadeaulint
- een perforator

Om te doen: Kleurrijk Betlehem

Per kind:

- één tekening uit het werkblad
- een satéprikker
- eventueel een schort

En verder:

- scharen
- een bus scheerschuim
- een afwasteil of een lage bak
- een paar verschillende kleuren verf
- een raamwisser of een liniaal
- cadeaulint
- een perforator
- zeil of kranten om de tafels mee af te dekken

Om te doen: We moeten gaan!

Per groepje:

- een koffer of een tas
- voorwerpen zoals:
  - o een vel met allemaal cijfers erop

- o (het bevel van keizer Augustus voor de volkstelling)
- o een hamer (Jozef is timmerman)
- o een knuffel of babyspeelgoed (Maria is zwanger)
- o een plattegrond of een kompas (om de weg naar Betlehem te vinden)
- o een kroon (Jozef en Maria zijn onderweg naar de stad van koning David)
- o een Bijbel (Maria en Jozef vertrouwen op God)

8-12 jaar

Om te beginnen

- de plaat van Betlehem
- de plaat van Rome
- de stellingen over Betlehem en Rome
- plakband

Bijbeltekst

- een Bijbel

Om te doen: Namenrijk

Per tweetal:

- het werkblad met het Bijbelgedeelte
- een pen

En verder:

- het werkblad met de elf omschrijvingen
- een schaar
- elf enveloppen
- een stift

Om te doen: Denkkoffers

Per twee- of drietal:

- een vel papier
- een pen
- een Bijbel in Gewone Taal

En verder:

- drie keer het werkblad
- plakband
- een schaar
- een zwarte stift

Om te doen: Hoog in aanzien?!

- een ruimte met een harde ondergrond waar het wat nat mag worden
- een kartonnen beker
- een pingpongbal
- water

In de kerkdienst

7. Moment met de kinderen in de dienst

Bestemming Betlehem

Met het adventsproject gaan we iedere week opnieuw op weg naar Betlehem. Door de verhalen van vaak heel gewone mensen ontdekken we steeds weer iets nieuws over Gods belofte van vrede en recht, voor Israël en de hele wereld.

De kijktafel

Het stadje Betlehem

Tijdens de adventsperiode en met Kerst zijn er vijf huizen van karton die het stadje Betlehem vormen. Zet de huizen eventueel op een grote kartonnen plaat en maak het stadje compleet met boompjes schapen, een stal, struiken, weggetjes, enz. Je kunt er ook voor kiezen om de kinderen tijdens de kinderdienst extra attributen te laten knutselen en die na afloop toe te voegen.

Mensen in Betlehem

Elke zondag van Advent en met Kerst kunnen de hoofdpersonen uit het Bijbelverhaal bij het bijbehorende huisje worden geplaatst. Zo vinden steeds meer mensen hun bestemming in Betlehem. Vandaag gaat het over Jozef en Maria.

Het kindermoment

Wat heb je nodig?

- de kijktafel met de huisjes en Jozef en Maria
- een paar kleine (wandelschoentjes, van klei bijvoorbeeld

Aan de slag:

- Bekijk met de kinderen het huis dat bij deze zondag hoort: dat van Jozef en Maria. Wat is er te zien?
- Laat een van de kinderen Jozef en Maria bij het huis plaatsen.
- Laat de kinderen de schoenen zien en vertel dat Jozef en Maria in het Bijbelverhaal op reis moeten.
- Vertel dat Jozef en Maria in opdracht van de keizer naar Betlehem moeten. Ze moeten vanuit Nazaret naar Betlehem reizen. Dat deden ze waarschijnlijk lopend. Het was een hele reis: zo'n 180 kilometer!
- Laat een van de kinderen de schoenen bij Jozef en Maria leggen.

- In de kinderdienst horen de kinderen waarom de reis naar Betlehem best ingewikkeld was voor Maria en Jozef. Zal het hen lukken om Betlehem te bereiken?

Zing vervolgens met elkaar het deel van het projectlied dat bij deze zondag hoort. Je vindt de tekst en muziek van het projectlied op debijbel.nl/bijbelbasics.

Tip

Zet iedere zondag en met Kerst een waxinelichtje of ledlichtje als adventskaarsje bij de stad: het wordt steeds lichter in Betlehem.

Meer informatie over de huisjes en de personen en inspiratie om de kijktafel vorm te geven vind je in de predikantenbrief op bijbelbasics.nl.

In de kinderdienst
8. Om te beginnen

4-8 jaar

Binnenkomeer Betlehem

Tijdens deze adventsperiode spelen de kinderen als binnenkomeer elke week een kort spel dat bij het verhaal van de zondag past. Ze verdienen hiermee een voorwerp dat gelinkt is aan de plaats waar Jezus is geboren. Zo wordt voor de jongste kinderen het onderlinge verband tussen de verhalen zichtbaar gemaakt. De binnenkomers kunnen ook los gebruikt worden.

Wat heb je nodig?

- het werkblad van de eerste zondag (Naomi en Ruth gaan naar Betlehem)
- een babypop met witte kleertjes

Wie?	Waar?	Is dit de plaats waar Jezus wordt geboren?	Is Jezus in deze tijd geboren?	Wat hoort bij het verhaal?
		Ja/Neen	Ja/Neen	
		Ja/Neen	Ja/Neen	
		Ja/Neen	Ja/Neen	
		Ja/Neen	Ja/Neen	
		Ja/Neen	Ja/Neen	

Binnenkomeer Betlehem (4-8 jaar) | Werkblad

- de voorwerpen van de vorige drie zondagen: (een afbeelding van) een broodje, een kroon, en een Bijbel
  - het voorwerp voor deze zondag: wandelschoenen of een plaatje van wandelschoenen
- Aan de slag:**
- De kinderen staan in een kring.
  - Zeg tegen de kinderen: 'Ik ben op weg naar Betlehem en beweeg me zo', waarna je een beweging laat zien. Je kunt denken aan: een zwaai met je linkerarm, een korte kniebuiging, je draait een rondje, of je haalt je schouders op.
  - Alle kinderen doen de beweging na.
  - Het kind links van je is nu aan de beurt en zegt ook: 'Ik ben op weg naar Betlehem en beweeg me zo.' Dit kind maakt de eerste beweging en laat daarna een eigen beweging zien.
  - Alle kinderen doen de eerste en tweede beweging achter elkaar.
  - Lukt het de kinderen ver te komen door alle bewegingen te onthouden? Laat de kinderen elkaar helpen met het herinneren van de bewegingen.
  - De kinderen verdienen wandelschoenen.
  - Ze leggen de Bijbel bij de babypop, het brood, de kroon en de Bijbel:

- de voorwerpen van de eerste drie adventszondagen.
- Voor na het Bijbelverhaal:**
- Vul aansluitend aan het vertelde Bijbelverhaal kolom 4 van het werkblad samen in. Gebruik hiervoor een dikke viltstift.
  - Bekijk samen het plaatje van de vierde kolom. Wie zijn de hoofdpersonen uit het Bijbelverhaal?
  - In welke plaats zijn ze aangekomen?
  - Is dit de plaats waar Jezus geboren wordt? Omcirkel het juiste antwoord.
  - Beantwoordt de vraag of Jezus in dezelfde tijd geboren is als Jozef en Maria.
  - Wat zien de kinderen op het plaatje? Wat hebben de wandelschoenen met het Bijbelverhaal te maken? (*Jozef moet op last van de keizer een lange reis naar Betlehem maken. De hoogzwangere Maria gaat met hem mee. Zo gebeurt het dat Jezus in Betlehem wordt geboren.*)

Tip

Zijn er meer kinderwerkers en is de groep groot? Maak dan twee of meer kringen, met in elke kring een kinderwerker.

8-12 jaar

Betlehem versus Rome

Rome is een grote, imposante stad waar de machtige keizer Augustus woont. Betlehem is een klein, eenvoudig stadje, waar Jozef en Maria heen gaan op bevel van de keizer in Rome. De kinderen ontdekken wat bij Betlehem hoort en wat bij Rome.

Wat heb je nodig?

- de plaat van Betlehem
- de plaat van Rome
- de stellingen over Betlehem en Rome
- plakband

Vooraf:

- Hang de plaat van Betlehem en die van Rome aan twee tegenovergestelde wanden.

Aan de slag:

- Lees steeds één stelling voor.
- De kinderen kiezen of deze stelling bij Rome hoort of bij Betlehem.
- Ze gaan staan bij de afbeelding van hun keuze.
- kinderen houden zelf bij hoeveel keer ze de juiste stad kiezen.
- De stellingen zijn:

- 1 Deze stad ligt negen kilometer van Jeruzalem (*Betlehem*).
- 2 De betekenis van de naam van deze stad is 'Broodhuis' (*Betlehem*).
- 3 Deze stad is groot en indrukwekkend (*Rome*).
- 4 Uit deze stad komt koning David (*Betlehem*).
- 5 Deze stad had de eerste flatgebouwen ter wereld (*Rome*).
- 6 Deze stad is de hoofdstad van het grote Romeinse Rijk (*Rome*).
- 7 Deze stad is klein en eenvoudig (*Betlehem*).
- 8 Deze stad heeft indrukwekkende tempels en theaters (*Rome*).
- 9 In deze stad woont keizer Augustus (*Rome*).
- 10 Sinds de zesde eeuw staat in deze stad de Geboortekerk (*Betlehem*).

9. Gebed

Trouwe God,
 U kiest soms plaatsen uit
 die in de ogen van mensen
 onbelangrijk zijn.
 Zoals Betlehem.
 Een alledaags stadje,
 waar gewone dingen gebeuren.
 Vandaag horen we een verhaal
 van twee jonge mensen, Jozef en Maria,
 die naar Betlehem op reis gaan.
 U kiest deze gewone mensen uit,
 om uiteindelijk de wereld op z'n kop
 te zetten.
 Jozef en Maria moeten naar Betlehem
 op bevel van de keizer in Rome.
 Door deze opdracht van de keizer
 zorgt U ervoor dat Jezus zal worden
 geboren in de stad van koning David.
 Dank U wel daarvoor!
 Amen.

Tip

Ga in een kring zitten voor dit gebed. Je kunt een kaars aansteken, of de kaars die je meeneemt uit de dienst in het midden zetten.

10. Bijbelverhaal

4-8 jaar

Bij Lucas 2:1-5

Vertel het verhaal. Bekijk tijdens of na het verhaal met elkaar de plaat bij dit verhaal. Vraag de kinderen om goed te kijken en te vertellen wat ze zien. Je kunt eventueel de weetjes uit het bovenbouwmateriaal gebruiken om wat meer uit te leggen.

Jozef en Maria gaan naar Betlehem

Jozef, de timmerman, slaat met zijn hamer zomaar een plank doormidden. En nog één. En nog één.

'Hé,' roept Maria. 'Waarom doe je dat! Waarom maak je die mooie planken kapot!'

'Omdat ik boos ben,' zegt Jozef. Hij laat zijn hamer zakken. Hij veegt het zweet van zijn voorhoofd. 'Heel boos. Weet je waarom?'

Maria schudt haar hoofd. Ze heeft geen idee waarom Jozef zo boos is.

'De keizer heeft weer eens wat bedacht. Hij wil weten hoeveel mensen er in zijn rijk wonen.

En je raadt nooit hoe hij dat wil doen. Hij wil dat iedereen naar de plaats toe gaat waar zijn familie vandaan komt. En daar zetten ze je dan op de lijst. En dat betekent dus dat ik weg moet. Want mijn familie komt uit Betlehem.'

'Hé,' zegt Maria. 'Betlehem? Daar heb ik van gehoord. Daar is koning David vroeger ook geboren.'

Jozef knikt. 'Daarom. Ik kom uit de familie van koning David.'

'Dus eigenlijk ben je een prins,' zegt Maria. Jozef moet even lachen. 'Eigenlijk wel,' zegt hij. 'Maar ja. De keizer is nu de baas van ons land. Dus jammer voor jou, Maria. Je gaat niet trouwen met een prins, maar met een gewone timmerman.'

'Geeft niks,' zegt Maria. 'Ik weet zeker dat David niet zo handig was als jij. Die kon vast niet zijn eigen huis bouwen.'

Jozef glimlacht. 'Ja,' zegt hij. 'Maar het is maar de vraag wanneer we in ons huis kunnen gaan wonen. Want ik moet dus naar Betlehem.

Dat is wel een week lopen! En misschien moet ik er wel heel lang blijven. Ik moet mijn gereedschap maar meenemen zodat ik in Betlehem kan werken. Want ik moet wel geld verdienen. Daar denkt die keizer natuurlijk niet aan. Die zit lekker in zijn paleis, en die bedenkt zoiets. Maar hij denkt er niet bij na hoe dat is voor al die mensen die nu ineens op reis moeten. Die dan niet op hun land kunnen werken. Die geen geld kunnen verdienen als ze onderweg zijn.'

'O nee,' zegt Maria. Ze legt haar hand op haar buik. Die is al heel dik. Maria verwacht een kindje, een jongetje.

Eigenlijk is Jozef niet de echte vader van het kindje. God zelf is de vader. Dat heeft een engel tegen Maria gezegd. 'Maria,' zei de engel. 'God heeft jou uitgekozen voor iets moois. Je krijgt een zoon, die later heel belangrijk wordt. Hij wordt later koning van Israël. En God zelf zal zijn vader zijn.' Maria snapte niet zo goed

hoe dat kon, maar ze dacht: als God het zo bedacht heeft, dan vind ik het goed. Jozef en ik gaan samen heel goed voor het jongetje zorgen.

Maar hoe moet dat nou als Jozef weg moet? Het duurt niet lang meer voor de baby geboren wordt.

'We gaan samen,' zegt Jozef. 'Ik vind het ook heel naar, Maria. Ik weet dat het een lange reis is, en dat de baby bijna moet komen. Maar het kan niet anders. We horen bij elkaar, jij en ik.'

'Maar dan is mijn moeder er niet bij als de baby geboren wordt,' zegt Maria. 'En mijn zussen, die zijn er ook niet. Hoe moet dat nou? Want die weten hoe dat gaat met een baby. Die zouden me helpen.'

'Ik ben bij je als de baby komt,' zegt Jozef. 'Ik zal je helpen.'

Maria is even stil. Ze denkt na. God heeft haar uitgekozen om een bijzonder kind te krijgen. Een kind waar de mensen in Israël al heel lang op wachten. Een kind dat later koning wordt.

Een kind dat de wereld zal veranderen. Dat ervoor zal zorgen dat er vrede komt. Maar soms lijkt het erop dat niet God, maar de keizer de baas van de wereld is. Er is niks aan te doen. Als de keizer wil dat Jozef en zij naar Betlehem gaan, dan moeten ze dat doen.

Een paar dagen later zeggen Jozef en Maria hun familie gedag. En dan gaan ze samen op reis. Ze zijn meer dan een week onderweg. En soms is het best gevaarlijk. Want er zijn bergen met steile paadjes, en met beekjes waar je overheen moet. Ze moeten goed oppassen dat er geen wilde dieren of rovers komen. Elke avond moeten ze een plekje zoeken om te kunnen slapen. Bij mensen thuis, of gewoon, bij een vuurtje, ergens buiten.

Maar eindelijk zijn ze er. Daar is de stad! Daar is Betlehem. Het was een lange, zware reis, maar ze hebben het gehaald. Nu alleen nog iemand vinden bij wie ze kunnen logeren. Dan kan de baby eindelijk komen ...

8-12 jaar

Lucas 2:1-5

De geboorte van Jezus

Jozef en Maria gaan naar Betlehem

In die tijd werd er een bevel van keizer Augustus bekendgemaakt. Hij wilde alle inwoners van het Romeinse rijk laten tellen. Het was de eerste keer dat dit gebeurde. Het was in de tijd dat Quirinius de provincie Syrië bestuurde. Iedereen moest geteld worden in de plaats waar zijn familie vandaan kwam. Daarom gingen alle mensen op reis.

Ook Jozef moest op reis. Hij ging van Nazaret in Galilea naar Betlehem in Judea. Want hij kwam uit de familie van David, en David kwam uit Betlehem. Jozef ging samen met Maria naar Betlehem. Maria zou met Jozef gaan trouwen, en ze was zwanger.

11. Om te weten

Rome

Waar denk jij aan bij de stad Rome? Misschien wel aan pizza of lekker Italiaans ijs. Maar in de tijd van Jezus hadden de meeste mensen een minder fijn gevoel bij deze stad. Rome was dan wel een prachtige stad, met indrukwekkende tempels, theaters en de eerste flatgebouwen ter wereld. Maar het was vooral de hoofdstad van het grote Romeinse Rijk. De Romeinen waren de baas in een groot deel van Europa, en ook in een deel van Afrika en wat nu Turkije en Israël is. De mensen in al die gebieden moesten belasting betalen aan de Romeinse keizer. Daar betaalde hij dan weer die prachtige gebouwen van – en een leger om te zorgen dat niemand in opstand kwam.

Keizer Augustus

Keizer Augustus was de machtigste man in het Romeinse Rijk. Zijn naam betekent 'de verhevene'. Augustus liet zich graag afbeelden als iemand die rust en vrede bracht. Maar dat was wel een heel andere vrede dan de vrede waarover je in de Bijbel leest. Augustus stond erom bekend dat hij zijn tegenstanders liet doden. Iedereen in zijn rijk moest doen wat hij wilde, ook Jozef en Maria. Maar als je het verhaal over Jezus' geboorte goed leest, zie je dat volgens Lucas iemand anders nog veel machtiger is.

Van Nazaret naar Betlehem

Jozef en Maria moeten van Nazaret naar Betlehem. Dat deden ze waarschijnlijk lopend. Het was een hele reis: zo'n 180 kilometer. Nazaret ligt in Galilea, in het noorden van Israël. Betlehem ligt een stuk zuidelijker, net onder Jeruzalem. In die tijd woonden een paar honderd of hooguit duizend mensen in Betlehem. Dat is wel even iets anders dan Rome, waar toen al een miljoen mensen woonden!

12. Om over te praten

Bij de gespreksvragen staan verschillende soorten vragen: 'weetvragen' en 'denkvragen'. Antwoorden op de weetvragen kun je opzoeken, bijvoorbeeld in het verhaal. Over de denkvragen kun je met elkaar wat langer doorpraten. Op denkvragen zijn er dus ook geen foute antwoorden!

4-8 jaar

- Weet jij in welke stad of welk dorp jij bent geboren? Woon je nog steeds in die stad of in dat dorp? Of woon je nu ergens anders?
- Van wie moeten Jozef en Maria op reis? Waarom moeten ze op reis?
- Naar welke stad moet Jozef op reis? Waarom moet hij daarheen?
- Wie gaat er met Jozef mee? Wat voor bijzonders is er met haar?

6-8 jaar

- Wie zal er in Betlehem geboren worden bij Maria en Jozef? Weet jij waarom het belangrijk is dat Hij in Betlehem geboren wordt en niet in Nazaret, waar Jozef en Maria eigenlijk wonen?

8-12 jaar

- Welk bevel maakt keizer Augustus bekend?
- Waarom moet Jozef naar de stad Betlehem voor de telling?
- Hoe denk je dat Jozef en Maria zich voelden over hun verplichte reis?
- Waaraan merk je in het Bijbelgedeelte dat de keizer machtig is? En waaraan merk je dat Jozef en Maria gewone, eenvoudige mensen zijn?
- Welke profetie laat keizer Augustus onbedoeld uitkomen?

13. Om te zingen

Zing met elkaar *Jozef timmerman* (Elly en Rikkert), *Zo klein als ik ben* (Elly en Rikkert) en *Sjok, sjok, sjok liep het ezeltje* (Lemniscaat en Jesse Goossens en Chris Oelmeijer).

14. Om te doen

4-8 jaar

Kerstbal Betlehem

Jozef en Maria gaan samen naar Betlehem, de stad waar koning David vandaan komt.

De kinderen maken een kerstbal van Betlehem. Als ze deze bal thuis in de boom hangen, herinneren ze zich de reis van Jozef en Maria met bestemming Betlehem.

Wat heb je nodig?

- Per kind:
- het werkblad
  - vouwkarton (15 x 15 cm)
  - een grijs potlood

En verder:

- scharen of prikpenen en priklappen
- lijm
- zilver of goud papier of folie
- cadeaulint
- een perforator

Tip

In plaats van zilver- of goudpapier te gebruiken, kunnen de kinderen de achterkant van de kerstbal versieren met washi-tape of glittergelstiften.

Aan de slag:

- De kinderen knippen of prikken de kerstbal van Betlehem uit het werkblad.
- Ze leggen de bal op het vouwkarton, trekken deze om en knippen of prikken de cirkel uit.
- Ze leggen de bal ook op het zilver- of goudpapier en knippen of prikken de cirkel uit.
- De kinderen plakken de kerstbal aan de ene kant van het vouwkarton en het zilver- of goudpapier aan de andere kant.
- Ze maken boven in het midden een gaatje met de perforator.
- De kinderen knippen een lintje van het cadeaulint af, halen het lintje door het gaatje en leggen er een knoopje in.

4-8 jaar

Kleurrijk Betlehem

Jozef en Maria zijn onderweg naar Betlehem, de stad van koning David. De kinderen maken een kleurrijke voorstelling uit het Bijbelverhaal.

Wat heb je nodig?

- Per kind:
- één tekening uit het werkblad
  - een satéprikker
  - eventueel een schort

En verder:

- scharen
- een bus scheerschuim
- een afwasteil of een lage bak
- een paar verschillende kleuren verf
- een raamwisser of een liniaal

- cadeaulint
- een perforator
- zeil of kranten om de tafels mee af te dekken

Vooraf:

- Knip voor de kleuters alvast de afbeeldingen uit het werkblad.

Aan de slag:

- De kinderen kiezen een voorstelling uit het werkblad en knippen deze uit over de dikke lijnen.
- De kinderen spuiten een laag scheerschuim in de bak.
- Ze laten een paar druppels verschillende kleuren verf op het schuim vallen.
- Ze roeren de verf met een satéprikker

Tip

Wil je geen scheerschuim gebruiken? Knip dan de afbeelding nog niet uit over de lijnen. De kinderen laten een paar druppels verf van verschillende kleuren op de afbeelding vallen, daarna gaan ze er met de raamwisser overheen, waarbij ze bovenaan beginnen. Als het papier droog is, kan de afbeelding uitgeknipt worden.

- rustig door het scheerschuim.
- De kinderen leggen hun tekening voorzichtig op het schuim en halen de tekening er ook weer af.
- Ze leggen de tekening op het zeil en trekken het schuim er voorzichtig af met de raamwisser. Ze beginnen bovenaan en trekken in één beweging de raamwisser naar beneden.
- Ze maken boven in het midden een gaatje met de perforator.
- De kinderen knippen een lintje van het cadeaulint af, halen het lintje door het gaatje en leggen er een knoopje in.

- Ze kunnen thuis de kleurrijke afbeelding aan hun kamerdeur, in een krans of in een boom hangen.

4-8 jaar

We moeten gaan!

Jozef moet van de keizer naar Betlehem, de stad van koning David. Hij neemt Maria mee.

De kinderen pakken tijdens een estafette een tas met spullen in die verwijzen naar de personen en de situatie in het Bijbelverhaal.

Wat heb je nodig?

- Per groepje:
- een koffer of een tas
  - voorwerpen zoals:
    - o een vel met allemaal cijfers erop (het bevel van keizer Augustus voor de volkstelling)
    - o een hamer (Jozef is timmerman)
    - o een knuffel of babyspeelgoed (Maria is zwanger)
    - o een plattegrond of een kompas (om de weg naar Betlehem te vinden)
    - o een kroon (Jozef en Maria zijn onderweg naar de stad van koning David)

Tips

- Bij een kleine groep kun je dit spel met alle kinderen tegelijk doen.
- Bouw een extra moeilijkheidsgraad in: de kinderen moeten bijvoorbeeld onderweg onder een tafel door kruipen of een slokje water drinken. Je kunt hen ook bij de start een jas laten aantrekken die ze uittrekken als ze terug zijn en dan aan het volgende kind moeten geven.

- Het eerste kind in het groepje haalt de koffer op, neemt die mee terug en geeft hem aan het tweede kind.
- Dit kind neemt de koffer mee naar de overkant, doet daar een voorwerp in de koffer en gaat met alles terug.
- Ga zo door tot alle spullen in de koffer zitten.
- Wanneer het laatste kind van een groepje aankomt, gaan de kinderen van dit groepje om de koffer heen zitten en roepen ze: 'Wij zijn klaar om naar Betlehem te gaan!'

8-12 jaar

Namenrijk

Lucas 2:1-5 is maar een kort Bijbelgedeelte, maar toch worden er heel wat namen en plaatsnamen in genoemd. De kinderen vullen de namen en plaatsen op de juiste plek in.

Wat heb je nodig?

- Per tweetal:
- het werkblad met het Bijbelgedeelte
- een pen

En verder:

- het werkblad met de elf omschrijvingen
- een schaar
- elf enveloppen
- een stift

Vooraf:

- Knip de elf omschrijvingen uit het werkblad en doe de briefjes in elf enveloppen; noteer op iedere envelop het overeenkomstige cijfer.

Aan de slag:

- De kinderen zitten aan een tafel.
- Ieder tweetal krijgt het werkblad en een pen.

- Leg de enveloppen verspreid over de tafel.
- De tweetallen pakken een envelop, lezen de omschrijving op het briefje en noteren de naam die bij de omschrijving hoort bij het overeenkomstige cijfer op het werkblad.
- Ze doen het briefje weer in de enveloppe, leggen deze terug op tafel en pakken een nieuwe omschrijving.
- Lukt het de tweetallen alle juiste namen in te vullen?
- Als alle tweetallen klaar zijn, leest een van de kinderen zijn of haar werkblad voor. Komen de namen overeen met de namen die de andere tweetallen hebben ingevuld?

Tip

Is het te moeilijk voor de kinderen om de antwoorden uit hun hoofd te bedenken? Lees voorafgaand aan de opdracht de tekst (nog een keer) voor of geef de kinderen de namen waar ze uit kunnen kiezen.

8-12 jaar

Denkkoffers

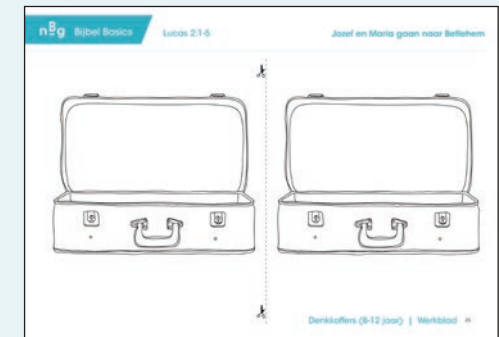
Jozef en Maria moeten 'hun koffers pakken' op bevel van de keizer. De kinderen gaan langs vijf koffers met vragen.

Wat heb je nodig?

- Per twee- of drietal:
- een vel papier
- een pen
- een Bijbel in Gewone Taal

En verder:

- drie keer het werkblad
- plakband
- een schaar
- een zwarte stift

Vooraf:

- Print het werkblad drie keer uit.
- Knip de drie werkbladen doormidden, je hebt nu zes koffers.
- Schrijf onderstaande zes vragen op de koffers, steeds één vraag op één koffer.
  - o Het antwoord is Rome. Bedenk vijf vragen bij dit antwoord.
  - o Het antwoord is Betlehem. Bedenk vijf vragen bij dit antwoord.
  - o Zoek in de Bijbel Genesis 35:19-20 op. Welke vrouw is er in Betlehem begraven? Met wie was zij getrouwd?
  - o Zoek in de Bijbel Handelingen 23:11 op. Wie heeft er in Jeruzalem het goede nieuws van Jezus verteld en moet dit ook in Rome gaan doen?
  - o Bedenk vijf woorden die bij een dorp horen, en vijf woorden die bij een stad horen.
  - o Noem vijf dingen die Maria en Jozef niet hadden, maar wel goed hadden kunnen gebruiken.
- Hang de zes koffers aan de muur, verdeeld over de ruimte.

Aan de slag

- Verdeel de kinderen in twee- of drietallen.
- De twee- of drietallen beginnen

- allemaal bij een andere koffer.
- Ze schrijven hun antwoord op het vel papier.
- Ze gaan naar een volgende koffer, waar geen kinderen staan.
- Opnieuw schrijven ze hun antwoord op het vel papier.
- De groepjes gaan alle zes koffers langs.
- Bespreek met de hele groep de antwoorden.

8-12 jaar

Hoog in aanzien?!

Het lijkt erop dat de hooggeplaatste keizer Augustus van Rome het voor het zeggen heeft. Op zijn bevel komt iedereen in zijn rijk in beweging. Zonder dat deze machtige keizer ook maar het flauwste vermoeden heeft, gaan Jozef en Maria op weg naar Betlehem, zodat daar de beloofde Koning kan worden geboren. De kinderen laten op twee manieren een pingpongbal vallen. Welke van de twee komt het hoogste?

Wat heb je nodig?

- een ruimte met een harde ondergrond
- waar het wat nat mag worden
- een kartonnen beker

- een pingpongbal
- water

Aan de slag:

- Neem de pingpongbal en laat deze op de vloer vallen en kijk hoe ver hij weer omhoog stuitert. Hoeveel centimeter schat je dat het is? *(Deze bal staat voor Rome, het centrum van de macht waar keizer Augustus woont, machtig en hoog in aanzien.)*
- Vul nu de kartonnen beker voor de helft met water.
- Maak een walsende draaibeweging met de beker zodat er een kleine draaikolk ontstaat. *(Het water staat voor de verborgen kracht van God, die mensen in beweging zet.)*
- Laat de pingpongbal voorzichtig in de beker water vallen. De draaikolk zorgt ervoor dat de bal in het midden blijft. *(Deze pingpongbal staat voor Betlehem, een onbeduidend stadje, waar de beloofde Koning van de wereld wordt geboren.)*
- Laat de beker water met de bal erin récht op de grond vallen.
- Wat gebeurt er met de bal?

Uitleg:

Wanneer je alleen de bal op de grond laat vallen, ontstaat er bewegingsenergie. Die zorgt ervoor dat de bal weer omhoogkomt. Maar een deel van die energie wordt omgezet in geluid of warmte. Daardoor komt de bal niet even hoog terug als de hoogte waarvandaan je de bal liet vallen. Laat je de beker én de bal vallen, dan heeft niet alleen de bal energie, maar ook het water. Zodra de beker op de grond

Tip

Als je deze mogelijkheid hebt, doe het proefje buiten.

aankomt, kan het water niet weg, want de bal zit ervoor. Het water geeft nu zijn energie door aan de bal. Daardoor heeft de bal nu veel meer energie en komt die dus veel hoger.

15. Zegen

In de Bijbel staat een zegen voor alle mensen. Dat is een wens die vaak aan het einde van de kerkdienst wordt uitgesproken. En die zegenwens zeggen wij hier ook tegen elkaar:

‘De Heer zal jullie gelukkig maken en jullie beschermen. De Heer zal bij jullie zijn en voor jullie zorgen. De Heer zal aan jullie denken en jullie vrede geven.’
Numeri 6:24-26

Tips

- Ga in een kring staan en houd elkaars handen vast.
- Laat drie kinderen elk een zin uitspreken, of spreek alles samen uit.

Colofon

Tekst: Nederlands-Vlaams
Bijbelgenootschap

Bijbeltekst: Bijbel in Gewone Taal

Hervertelling Bijbelverhaal: NBG/
Corien Oranje

Illustratie: NBG/Liza-Beth Valkema

Illustraties werkbladen: NBG/
Liza-Beth Valkema

Strip: NBG/Bart den Heeten

Vormgeving: Walvis & Mosmans

Kaartjes: Villa Grafica

DTP: Villa Grafica

258

Ook Jozef moest op reis. Hij ging van Nazaret in Galilea naar Betlehem in Judea. Want hij kwam uit de familie van David, en David kwam uit Betlehem. Jozef ging samen met Maria naar Betlehem.

LUCAS 2:4-5A

nBg

258

Ook Jozef moest op reis. Hij ging van Nazaret in Galilea naar Betlehem in Judea. Want hij kwam uit de familie van David, en David kwam uit Betlehem. Jozef ging samen met Maria naar Betlehem.

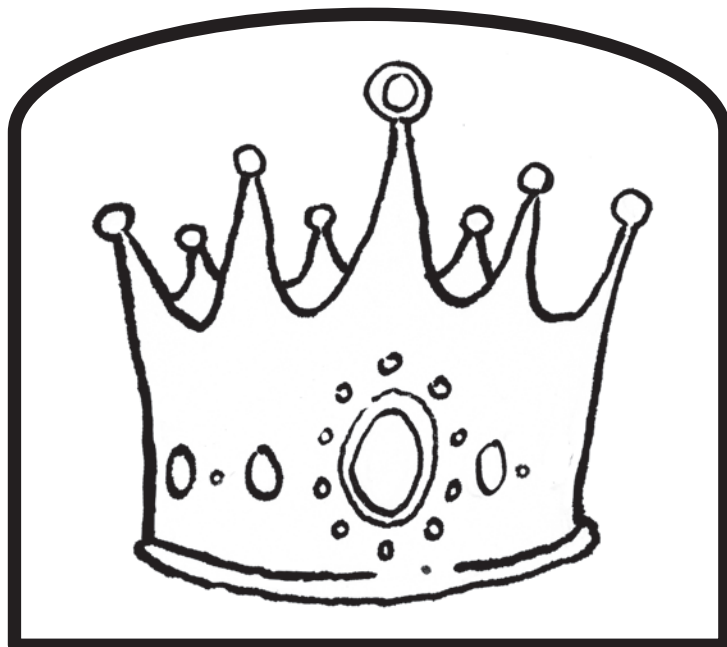
LUCAS 2:4-5A

nBg

258

In die tijd werd er een bevel van keizer Augustus bekendgemaakt. Hij wilde alle inwoners van het Romeinse rijk laten tellen.

LUCAS 2:1

nBg

258

In die tijd werd er een bevel van keizer Augustus bekendgemaakt. Hij wilde alle inwoners van het Romeinse rijk laten tellen.

LUCAS 2:1

nBg

Bijbeltekst

In die tijd werd er een bevel van keizer Augustus bekendgemaakt. Hij wilde alle inwoners van het Romeinse rijk laten tellen.

Lucas 2:1

Rome

Waar denk jij aan bij de stad Rome? Misschien wel aan pizza of lekker Italiaans ijs. Maar in de tijd van Jezus hadden de meeste mensen een minder fijn gevoel bij deze stad. Rome was dan wel een prachtige stad, met indrukwekkende tempels, theaters en de eerste flatgebouwen ter wereld. Maar het was vooral de hoofdstad van het grote Romeinse Rijk. De Romeinen waren de baas in een groot deel van Europa, en ook in een deel van Afrika en wat nu Turkije en Israël is. De mensen in al die gebieden moesten belasting betalen aan de Romeinse keizer. Daar betaalde hij dan weer die prachtige gebouwen van – en een leger om te zorgen dat niemand in opstand kwam.

Keizer Augustus

Keizer Augustus was de machtigste man in het Romeinse Rijk. Zijn naam betekent 'de verhevene'. Augustus liet zich graag afbeelden als iemand die rust en vrede bracht. Maar dat was wel een heel andere vrede dan de vrede waarover je in de Bijbel leest. Augustus stond erom bekend dat hij zijn tegenstanders liet doden. Iedereen in zijn rijk moest doen wat hij wilde, ook Jozef en Maria. Maar als je het verhaal over Jezus' geboorte goed leest, zie je dat volgens Lucas iemand anders nog veel machtiger is.

Van Nazaret naar Betlehem

Jozef en Maria moeten van Nazaret naar Betlehem. Dat deden ze waarschijnlijk lopend. Het was een hele reis: zo'n 180 kilometer. Nazaret ligt in Galilea, in het noorden van Israël. Betlehem ligt een stuk zuidelijker, net onder Jeruzalem. In die tijd woonden een paar honderd of hooguit duizend mensen in Betlehem. Dat is wel even iets anders dan Rome, waar toen al een miljoen mensen woonden!

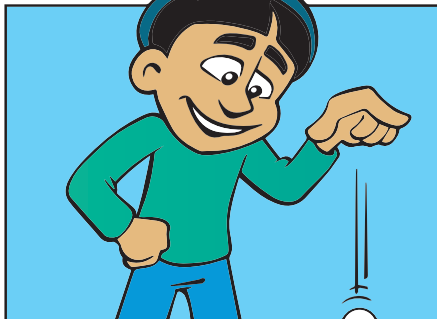
Hoog in aanzien?!

Het lijkt erop dat de hooggeplaatste keizer Augustus van Rome het voor het zeggen heeft. Op zijn bevel komt iedereen in zijn rijk in beweging. Zonder dat deze machtige keizer ook maar het flauwste vermoeden heeft, gaan Jozef en Maria op weg naar Betlehem, zodat daar de beloofde Koning kan worden geboren. In dit proefje laat je op twee manieren een pingpongbal vallen. Welke van de twee komt het hoogste?

WAT HEB JE NODIG?

- * EEN HARDE ONDERGROND WAAR HET WAT NAT MAG WORDEN
- * EEN KARTONNEN BEKER * EEN PINGPONGBAL * WATER

1
NEEM DE PINGPONGBAL EN LAAT DEZE OP DE VLOER VALLEN EN KIJK HOE VER HIJ WEER OMHOOG STUITERT. HOEVEEL CENTIMETER SCHAT JE DAT HET IS?

DEZE BAL STAAT VOOR ROME, HET CENTRUM VAN DE MACHT WAAR KEIZER AUGUSTUS WOONT, MACHTIG EN HOOG IN AANZIEN.

2
VUL NU DE KARTONNEN BEKER VOOR DE HELFT MET WATER. MAAK EEN WALSENDE DRAAIBEWEGING MET DE BEKER ZOPAT ER EEN KLEINE DRAAIKOLK ONTSTAAT.

HET WATER STAAT VOOR DE VERBORGEN KRACHT VAN GOD, DIE MENSEN IN BEWEGING ZET.

3
LAAT DE PINGPONGBAL VOORZICHTIG IN DE BEKER WATER VALLEN. DE DRAAIKOLK ZORGT ERVOOR DAT DE BAL IN HET MIDDEN BLIJFT.

DEZE PINGPONGBAL STAAT VOOR BETLEHEM, EEN ONBEDUIDEND STADJE, WAAR DE BELOOFDE KONING VAN DE WERELD WORDT GEBOREN.

4
LAAT DE BEKER WATER MET DE BAL ERIN, RÉCHT OP DE GROND VALLEN.

WAT GEBEURT ER MET DE BAL?

In die tijd werd er een bevel van keizer 1 bekendgemaakt. Hij wilde alle inwoners van het 2 laten tellen. Het was de eerste keer dat dit gebeurde. Het was in de tijd dat Quirinius de provincie Syrië bestuurde. Iedereen moest geteld worden in de plaats waar zijn familie vandaan kwam. Daarom gingen alle mensen op reis. Ook 3 moest op reis. Hij ging van 4 in Galilea naar 5 in Judea. Want hij kwam uit de familie van 6, en 7 kwam uit 8. 9 ging samen met 10 naar 11. Maria zou met Jozef gaan trouwen, en ze was zwanger.

 <p>I. De eerste keizer van het Romeinse rijk.</p>	<p>7. Hij is de kleinzoon van Obed, de zoon van Ruth en Boaz.</p>
<p>2. Rome is de hoofdstad van dit rijk.</p>	<p>8. Over deze plaats zegt de profeet Micha: 'Uit jou zal iemand komen die namens mij leider zal zijn van Israël.'</p>
<p>3. Hij is de man van Maria.</p>	<p>9. Hij stamt af van koning David en hij werkt als timmerman.</p>
 <p>4. De plaats waar Jozef en Maria vandaan komen en waar Jezus opgroeit.</p>	<p>10. Zij is de moeder van Jezus.</p>
<p>5. Deze plaats betekent 'huis van brood'.</p>	<p>11. In deze plaats wordt Jezus geboren.</p>
<p>6. Hij wordt in Betlehem tot koning gezalfd.</p>